Journal of Educational Sciences *(JEDUS)*
Fall & Winter, 2025, *32*(2), 249-272
DOI: 10.22055/edus.2025.47946.3651

Rcceived: 24 Sep 2024
Accepted: 20 Jan 2025

Orginal Article

The Multifaceted Model of Effective Recruitment of International Students in the Universities of the East of the Country

Fatima Taherpour*
Hadi Pourshafei**

Abstract

This qualitative study, using a grounded theory approach with the emergent design articulated by Strauss and Corbin (1990), explored strategies for attracting international students to universities in eastern Iran, specifically Ferdowsi University of Mashhad and the University of Birjand. The participants of this study consisted of current and former managers of the International Office of these universities, as well as faculty members who were specialists and had extensive experience in international collaborations. Sampling was purposeful and criterion-based and continued until reaching the level of theoretical saturation, with a total of 15 individuals participating in semi-structured interviews. Data analysis was performed through open, selective, and axial coding using MAXQDA software, and trustworthiness was ensured using Guba and Lincoln's criteria. The findings indicated that universities view attracting foreign students as a form of multifaceted investment. The factors effective in attracting foreign students include: establishing an international unit, having coherent regulations, accepting different cultures, having communication networks, focusing on fundamental research, a modern teaching system, leading scientific references, welfare and service facilities, and creating financial incentives. In explaining the challenges and obstacles, the following were identified: lack of educational standards, the predominance of a financial attitude, credentialism (quantity-orientation), customary/religious ties, lack of international relations, banking system sanctions, and the prevailing security structure. These challenges were divided into internal organizational and external organizational categories. In explaining effective measures and strategies, the following were extracted across three domains: educational strategies (creating

* Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, South Khorasan, Birjand, Iran. *Corresponding Author:* f.taherpour@birjand.ac.ir

** Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, South Khorasan, Birjand, Iran.

virtual units, separate education, formulating standard admission criteria, offering dual degrees), research strategies (research companions, joint projects, research-oriented recruitment), and welfare strategies (material and intellectual rights). Finally, in explaining the consequences of attracting foreign students, the following were influential: positive outcomes such as cultural recognition and sharing, intellectual and scientific dynamism, and financial independence, as well as negative outcomes such as behavioral frustration (cultural duality) and academic discrimination. Ultimately, based on a typology of investment patterns, four dominant recruitment models emerged: maximum absorption, regional recruitment, elite-oriented recruitment, and project-oriented recruitment, and a multifaceted model for attracting foreign students was outlined.

Keywords: higher education, internationalization, attracting foreign students, universities of eastern Iran.

Extended Abstract

Introduction

The internationalization of higher education has become a strategic priority for universities worldwide, with the recruitment of international students serving as a key indicator of institutional prestige, academic exchange, and economic diversification. In Iran, despite national policy goals, the share of international students remains modest, particularly when compared to regional competitors such as Turkey, Malaysia, or the UAE. Border universities in the eastern provinces of Iran—due to their geographical and cultural proximity to Afghanistan, Pakistan, and Central Asian countries—possess unique potential for attracting international students. However, no comprehensive, empirically grounded model has yet been developed to guide these institutions in effective student recruitment. The present study aims to identify the multifaceted factors, challenges, strategies, and consequences associated with the successful recruitment of international students in eastern Iranian universities, specifically Ferdowsi University of Mashhad and the University of Birjand. Ultimately, the study seeks to propose a paradigm model of effective international student recruitment as a form of multifaceted investment.

Method

The research adopted a qualitative approach using grounded theory methodology, specifically the emergent design as articulated by Strauss and

Corbin (1990). This approach was selected to allow for flexible, inductive category building directly from participant perspectives. The study was conducted at two border universities in eastern Iran: Ferdowsi University of Mashhad and the University of Birjand. Participants were faculty members who had served as current or former directors of international affairs offices or who had extensive experience in international academic collaboration. Purposive and snowball sampling were employed, and data collection continued until theoretical saturation was achieved after semi-structured interviews with 15 participants (10 from Ferdowsi University and 5 from the University of Birjand). Data analysis was conducted in three stages: open coding, axial coding, and selective coding, facilitated by MAXQDA software. Trustworthiness was ensured using Guba and Lincoln's criteria: credibility (through maximum variation sampling), transferability (thick description), dependability (audit trail), and confirmability (reflexivity).

Results

The analysis revealed that universities view international student recruitment as a form of multifaceted investment encompassing four core categories: academic credibility, academic need, wealth creation, and cultural diplomacy. Causal conditions influencing effective recruitment included structural–physical factors (e.g., establishing an international unit, coherent regulations), social–cultural factors (acceptance of diverse cultures, communication networks), educational–research factors (modern teaching systems, focus on basic research, excellent scientific references), and financial–welfare factors (service facilities, financial incentives). Challenges and obstacles were divided into internal organizational challenges (lack of educational standards, financial-oriented attitudes, credentialism/quantity-orientation) and external organizational challenges (customary/religious orientations, lack of international relations, banking sanctions, and the prevailing security structure). Contextual conditions included macro- and micro-policy frameworks, urban and campus attractiveness, transportation facilitation, and regionally/globally relevant academic disciplines (e.g., petroleum engineering, environmental studies). Strategies and actions were identified across three domains: educational strategies (virtual units, separate instruction, standard recruitment criteria, double degrees), welfare strategies (material and intellectual rights), and research strategies (research assistantships, collaborative projects, research-oriented recruitment). Consequences of effective recruitment included positive outcomes (cultural understanding and sharing, intellectual and scientific dynamism, financial independence) as well as negative ones (behavioral frustration/cultural duality, academic discrimination). Finally, a paradigm model of international

student recruitment as multifaceted investment was developed. Based on a typology of investment patterns, four dominant recruitment models emerged: (1**)** maximum absorption model (balancing academic needs with financial benefits), (2) regional recruitment model (focusing on culturally affiliated students), (3) elite-oriented recruitment model (prioritizing academic excellence and global reputation), and (4) project-oriented recruitment model (emphasizing applied, discipline-specific projects).

Discussion

The study concludes that effective international student recruitment in eastern Iranian universities cannot be achieved through a single-dimensional approach. Instead, it requires a multifaceted investment strategy that simultaneously addresses academic, financial, cultural, and structural dimensions. The dominant pattern of recruitment varies according to institutional priorities: some universities may prioritize financial sustainability (maximum absorption model), while others may focus on regional cultural affinity or academic excellence. The findings highlight the critical need for coherent national and institutional policies, removal of banking and visa obstacles, investment in bilingual and virtual education, and fostering of intercultural competence among faculty and staff. Practically, universities should establish dedicated international units, develop double-degree programs, and promote research partnerships with neighboring countries. Limitations of the study include its focus on only two universities in eastern Iran; future research should extend the model to other border and non-border universities. Policymakers are encouraged to move beyond purely economic rationales for international student recruitment and adopt the multidimensional perspective proposed here.

Author Contributions: In the present study; the research design, the process of data collection, analysis and interpretation of the findings, was done by researchers and discussed with colleagues and professors of technology.

Acknowledgments: The authors thank all dear teachers who have helped us in this research.

Conflicts of interest: The authors declare there is no conflict of interest in this article.

Funding: This research is not sponsored by any institution and all costs have been borne by the authors

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۷/۰۳
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۰۱

مجله‌ی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز
پاییز و زمستان ۱۴۰۴، دوره‌ی ششم، سال ۳۲
شماره‌ی ۲، ص‌ص: ۲۷۲-۲۴۹

مقاله پژوهشی

مدل چند وجهی جذب مؤثر دانشجویان بین‌الملل در دانشگاه‌های شرق کشور

فاطمه طاهرپور*

هادی پورشافعی**

چکیده

پژوهش حاضر به منظور شناسایی راهکارهای جذب مؤثردانشجویان خارجی در دانشگاه‌های شرق کشور صورت گرفت. پژوهش از نوع کیفی و بر پایه نظریه داده بنیاد با رویکرد ظاهر شونده انجام شد. مشارکت‌کنندگان این پژوهش را مدیران حال و گذشته دفتر روابط بین‌الملل دانشگاه‌های فردوسی مشهد و بیرجند و اعضای هیئت علمی که متخصص و دارای تجربه همکاری‌های بین‌المللی بودند، تشکیل داد. نمونه‌گیری به روش هدفمند و ملاک محور و تا رسیدن به سطح اشباع نظرات ادامه یافت که در نهایت ۱۵ نفر در مصاحبه شرکت کردند. تحلیل داده‌ها از طریق کدگذاری باز، انتخابی و محوری صورت گرفت. یافته‌ها، حاکی از این بود که عوامل مؤثر در جذب دانشجویان خارجی، احداث واحد بین‌الملل، وجود قوانین منسجم، پذیرش فرهنگ‌های متفاوت، وجود شبکه‌های ارتباطی، تمرکز بر پژوهش‌های بنیادی، سیستم تدریس مدرن، مراجع علمی سرآمد، امکانات رفاهی و خدماتی و ایجاد انگیزه مالی است. در تبیین چالش‌ها و موانع؛ عدم وجود استانداردهای آموزشی، غالب بودن نگرش مالی، مدرک‌گرایی (کمیت‌گرایی)، ارتباط عرفی/ مذهبی، عدم روابط بین‌المللی، تحریم سیستم بانکی و ساختار امنیتی حاکم، شناسایی شدند. در تبیین اقدامات و راهبردهای مؤثر؛ ایجاد واحدهای مجازی، آموزش جداگانه، تدوین معیارهای استاندارد جذب، ارائه مدرک دوگانه، همراه‌یار پژوهشی، پروژه‌های اشتراکی و جذب پژوهش‌محور استخراج شد. در نهایت در تبیین پیامدهای جذب دانشجویان خارجی؛ شناخت و اشتراک فرهنگی، پویایی فکری و علمی، استقلال مالی، سرخوردگی رفتاری (دوگانگی فرهنگی) و تبعیض علمی مؤثر بوده‌اند. در نهایت مدل چندوجهی جذب دانشجویان خارجی ترسیم گردید.

واژه‌های کلیدی: آموزش عالی، بین‌المللی‌سازی، جذب دانشجویان خارجی، دانشگاه‌های شرق

---

* استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، بیرجند، ایران. (نویسنده مسئول) f.taherpour@birjand.ac.ir

** دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، خراسان جنوبی، بیرجند، ایران.

مقدمه

امروزه جذب دانشجویان بین‌المللی به یکی از اولویت‌های راهبردی در نظام‌های آموزش عالی تبدیل شده است. کشورهای مختلف، به‌ویژه در مناطق در حال توسعه، رقابت تنگاتنگی برای جذب دانشجویان بین‌المللی دارند. این امر به دلیل اهداف بلندمدتی نظیر توسعه علمی، اجتماعی، اقتصادی و گسترش دیپلماسی فرهنگی است (Altbach & Knight, 2007). دانشگاه‌ها و کشورهایی که به بهبود زیرساخت‌های آموزشی و ایجاد مزیت‌های رقابتی می‌پردازند، تمایل بیشتری به جذب دانشجویان خارجی نشان می‌دهند (OECD, 2020).

یکی از شاخص‌های مهم بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها، تعداد دانشجویان خارجی است که جذب می‌شوند (Marginson, 2019). در برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، جذب ۷۵ هزار دانشجوی بین‌المللی و دستیابی به سهم ۱/۸ درصدی از کل دانشجویان کشور هدف‌گذاری شده بود. با این حال، طبق گزارش یونسکو، تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران از حدود ۲۵ هزار نفر در سال ۱۳۹۵ به ٤٤ هزار نفر در سال ۱۳۹۹ افزایش یافت .(UNESCO, 2021) این رشد نسبی، هرچند قابل‌توجه است، اما ایران به جز برای کشورهای افغانستان و عراق، جزو پنج مقصد اول دانشجویان خارجی در منطقه نیست (World Bank, 2020).

با توجه به روند جهانی بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، دانشگاه‌های ایران نیز به منظور همگامی با دانشگاه‌های معتبر جهانی و در راستای تحقق سیاست‌های کلی نظام علم و فناوری، ملزم به توجه بیشتر به این موضوع هستند (De Wit, 2019). از سوی دیگر، دستیابی به مرجعیت علمی و ترویج زبان فارسی که از سیاست‌های کلان کشور محسوب می‌شود، نیازمند تلاش و سرمایه‌گذاری گسترده در حوزه جذب دانشجویان بین‌المللی است.

جذب دانشجویان بین‌المللی نه تنها به ارتقای سطح علمی و فرهنگی دانشگاه‌ها کمک می‌کند، بلکه به‌عنوان منبع درآمدی مهم نیز شناخته می‌شود. همچنین، تحصیل دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های ایران می‌تواند به گسترش تعاملات بین‌فرهنگی و ایجاد درک بهتر میان کشورها منجر شود .(Knight, 2015) این مزایا باعث شده است که کشورهای مختلف، از جمله ایران، در رقابت برای جذب دانشجویان خارجی سرمایه‌گذاری‌های بیشتری انجام دهند.

دانشگاه‌های مستقر در مناطق مرزی ایران، به دلیل نزدیکی فرهنگی و جغرافیایی به کشورهای همسایه، از ظرفیت بالایی برای جذب دانشجویان بین‌المللی برخوردارند. دانشگاه‌های

شرق کشور، نظیر دانشگاه سیستان و بلوچستان و دانشگاه فردوسی مشهد و دانشگاه بیرجند، با استفاده از نیروی انسانی ماهر و زیرساخت‌های مناسب، می‌توانند به عنوان پل ارتباطی مهمی بین ایران و کشورهای همسایه عمل کنند.

با این حال، دستیابی به موفقیت در جذب دانشجویان بین‌المللی نیازمند تدوین استراتژی‌های خاص برای هر دانشگاه است، چرا که شرایط و قابلیت‌های هر دانشگاه متفاوت است (Altbach, 2016). به عنوان مثال، دانشگاه‌های شرق کشور به دلیل موقعیت جغرافیایی خود، می‌توانند برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای برای دانشجویان افغانستان، پاکستان و کشورهای آسیای مرکزی ارائه دهند (UNESCO, 2018). از این رو لازم است، که دانشگاه‌ها با توجه به شرایط و قابلیت‌های خود مسیری مختص به دانشگاه خود را ترسیم کنند. بنابراین، در پژوهش حاضر تلاش می‌شود راهکارهای جذب مؤثر دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های شرق کشور شناسایی گردد.

مروری بر ادبیات و پیشینه پژوهش

یکی از روش‌هایی که دانشگاه‌های کشورهای مختلف می‌توانند برای بهبود کیفیت خود به کار گیرند، برقراری ارتباطات بین‌المللی از طریق پذیرش دانشجو از سایر کشورها است. بین‌المللی‌سازی در حال حاضر نقشی محوری در شکل‌دهی و تغییر شکل تمام جنبه‌های آموزش عالی ایفا می‌کند (Hsieh, 2020). به طوری که در ۲۵ سال آینده، فرآیند بین‌المللی‌سازی از یک سطح حاشیه‌ای کوچک به مقیاس جهانی تبدیل شده و به استراتژی اصلی و روند غالب در آموزش عالی تبدیل خواهد شد (Altbach & Knight, 2007).

در کشورهای مختلف شاخص‌ها و راهبردهایی برای بین‌المللی شدن ارائه شده است که عبارتند از: تأسیس برنامه‌های آموزش از راه‌دور، تاسیس پردیس‌های شعب خارج از کشور، ترویج همکاری تحقیقاتی بین‌المللی، تأیید دوره‌های مرتبط با بین‌المللی شدن، برنامه‌های همکاری بین‌المللی، استفاده از کارکنان خارجی و مهمتر از همه پذیرش دانشجویان خارجی (Chang & lin, 2018).

در سال‌های اخیر، برخی از کشورها به جای اینکه فضایی برای استخدام متقاضیان متخصص باشند، تبدیل به مرکزی برای آموزش عالی بین‌المللی شده‌اند. کانادا، آلمان، ژاپن و چین از کشورهایی هستند که سیاست‌گذاری جدیدی را آغاز کرده‌اند تا نه‌تنها تعداد دانشجویان

بین‌المللی خود را افزایش دهند، بلکه آنها را در بازارهای کار خود «نگهداشت» نمایند. چین و ژاپن نیز اخیراً برنامه‌های تقویتی برای جذب استعدادهای جهانی انجام داده‌اند. از سیاست‌های جدید انجام‌شده در این کشور ایجاد فرصت‌های کارآموزی و تسهیل مسیرهای اخذ اقامت کاری برای فارغ‌التحصیلان است و در چندین شهر خود، سیاست‌هایی را برای رفع شکاف‌ها و مشکلات مهارت‌های محلی برای دانشجویان بین‌المللی فراهم ساخته است (Bista et al., 2018). Wen et al. (2018) تجربیات دانشجویان بین‌المللی را در چین بررسی کردند و ارائه بورسیه‌های دولتی را جزو نقاط قوت و افزایش سرمایه‌گذاری خارجی چین تشریح کردند.

به منظور بین‌المللی شدن آموزش عالی در ازبکستان در جنبه‌هایی از تحصیل در خارج از کشور، توسعه روابط بین‌المللی، کاربرد گسترده استانداردهای بین‌المللی در سیستم آموزش عالی، جذب دانشجوی خارجی و ... تغییراتی صورت گرفت (Uralov, 2020).

پژوهش‌هایی نیز در داخل کشور در این زمینه انجام گرفته است، از جمله؛ Hallaj Dehghani et al. (2020) در پژوهش خود با عنوان "الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی عوامل مؤثر بر پذیرش و جذب دانشجویان خارجی، ساختارها، نیروی انسانی، اهداف، برنامه‌ها و سیاست‌ها، فناوری، موقعیت دیپلماتیک و بازاریابی آموزشی را بیان کردند.

Nakhoda et al. (2019) عوامل نارضایتی دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های علوم پزشکی را شامل مشکل زبان، عدم حمایت مالی، ضعف فرآیندهای آموزشی و مدیریتی، برخوردها و رفتارهای (تعاملات) نامناسب اساتید، دانشجویان و کارکنان با دانشجویان خارجی، مشکلات رفاهی و ضعف فرایندهای مشاوره و اطلاع‌رسانی می‌دانند. Fazli Yazd et al. (2019) در پژوهشی با عنوان "جذب دانشجویان بین‌المللی در نظام آموزش عالی ایران و چالش‌های پیش‌رو" موانع و چالش‌ها را به پنج بخش کلی شامل موانع آموزشی، موانع فرهنگی و اجتماعی، موانع اقتصادی، موانع سیاسی و موانع ساختاری- مدیریتی تقسیم کردند که هر بخش شامل مؤلفه‌هایی است.

Shojaei-Miandoragh et al. (2019) در پژوهشی با عنوان چالش‌ها و راهبردهای جذب دانشجویان خارجی در نظام آموزش عالی کشاورزی ایران، راهبردها را به دو دسته تهاجمی شامل: بهره‌گیری از روش منتورینگ (استاد-شاگردی) در استفاده از تجارب استادان بین‌المللی، افزایش کیفیت حوزه‌های آموزشی، پژوهشی و اداری- مالی و راهبردهای رقابتی شامل: تقویت

زبان انگلیسی، بازنگری در سیاست‌گذاری‌های جذب دانشجو از سوی وزارت علوم تحقیقات و فناوری تقسیم کردند.

Barahouei and Bagherimajd (2020) در پژوهشی به تأثیر فناوری اطلاعات در جذب دانشجوی خارجی پرداخته‌اند که نتایج نشان داد که نفوذ فناوری اطلاعات برجذب دانشجویان بین المللی مؤثر است. vajargah et al. (2013) در پژوهشی با عنوان "آموزش از دور، راهبردی برای بین‌المللی‌سازی برنامه درسی در آموزش عالی ایران" در واقع یادگیری الکترونیکی را روشی خلاقانه برای جذب دانشجویان خارجی نام بردند.

در پژوهشی با عنوان "شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر رضایت دانشجویان بین‌المللی دانشگاه‌های ایران"، Nemati et al. (2022) نشان دادند که عوامل مؤثر بر رضایت دانشجویان بین‌المللی در ایران به ترتیب اهمیت شامل: فناوری اطلاعات، برنامه‌های مدیریتی و سازمانی دانشگاه، شرایط مالی و اقتصادی، ارائه خدمات آموزشی، پشتیبانی علمی، امکانات رفاهی و روابط اجتماعی هستند. Shaafizade (2014) چالش‌های جذب دانشجویان خارجی را به ترتیب اولویت شامل؛ تعدد نهادهای تصمیم‌گیرنده در عرصه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی؛ مشخص نبودن اهداف و جهت‌گیری اصلی؛ فقدان مراکز مشاوره تخصصی برای راهنمایی و هدایت دانشجویان؛ معرفی زبان فارسی به عنوان تنها زبان برای آموزش و یادگیری؛ پایین بودن سطح امکانات آموزشی و رفاهی؛ جذب حداقلی دانشجو از کشورهای پیشرفته و عدم وجود فرهنگ تعامل و همدلی بین دانشجویان ایرانی و غیر ایرانی، دانسته است. پژوهش‌های مذکور در جدول ۱ دسته‌بندی شده‌اند. بر این اساس کمبود پژوهش‌هایی که راهکارهای عملی و جامع برای ارتقای برنامه‌های جذب دانشجو احساس می‌شود. همچنین قرابت‌های مرزی فرهنگی و اجتماعی در جذب دانشجویان خارجی مورد توجه قرار نگرفته است. کمبود پژوهش‌های میدانی و تحلیل کیفی از تجربیات دانشگاه‌های مرزی نیز محسوس است.

از آنجا که تعداد دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها، یکی از شاخص‌های مهم در رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان محسوب می‌شود؛ کشورهای منطقه در رقابتی جدی برنامه‌های مدونی برای جذب دانشجویان خارجی تدارک دیده‌اند، اما در کشورمان با خلأ راهبرد کلان ملی مواجه هستیم. سهم یک دهم درصدی دانشجویان خارجی در ایران نه فقط در مقایسه با سایر کشورها بسیار اندک است، بلکه با توجه به رقابت منطقه‌ای در سند چشم‌انداز و در مقایسه با کشورهای

جدول ۱. جمع‌بندی پیشینه پژوهش Table 1. Summary of Research Background

دسته‌بندی موضوعی پیشینه پژوهش Thematic Categorization of Research Background	خلاصه نتایج پژوهش های مذکور Summary of Research Findings	منبع Refrence
نقش بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی	بین‌المللی‌سازی نقشی محوری در بهبود کیفیت دانشگاه‌ها از طریق پذیرش دانشجویان خارجی دارد و به یک روند جهانی و استراتژی اصلی در آینده تبدیل خواهد شد.	De vita & Case (2003); Hsieh (2020); Altbach & Knight (2007)
راهکارهای بین‌المللی شدن آموزش عالی	راهکارهای بین‌المللی شدن شامل استفاده از آموزش از راه دور، تاسیس پردیس‌ها، همکاری‌های بین‌المللی، و پذیرش دانشجویان خارجی است.	Chang & Lin (2018); Uralov (2020)
راهبردهای جذب دانشجویان خارجی	راهبردهایی مانند تقویت زبان انگلیسی و بهبود روابط بین سازمانی، فرصت‌های کارآموزی و اقامت، استفاده از فناوری‌های تکنولوژیکی در آموزش. توسعه برنامه‌های حمایت از دانشجویان بین‌المللی و حفظ آنها پس از فارغ‌التحصیلی. استفاده از آموزش از راه دور و فناوری اطلاعات برای جذب دانشجویان خارجی، نیاز به بهبود کیفیت خدمات آموزشی و رفاهی	Bennell (2020); Fazli Yazd et al. (2019); Shojaei-Miandoragh et al. (2019); Shaafizade (2014); Wen et al. (2018); Uralov (2020)
تجربیات کشورهای مختلف در جذب دانشجویان بین‌المللی	چین از بورسیه‌های دولتی برای جذب دانشجویان استفاده کرده، اما کاهش سرعت تجارت جهانی را از محدودیت‌ها برشمرده است. در ایران، عوامل رضایت دانشجویان بین‌المللی شامل فناوری اطلاعات، خدمات آموزشی و روابط اجتماعی است.	Wen et al. (2018); Nemati al. (2022)
چالش‌های جذب دانشجویان خارجی در ایران	موانع ساختاری و مدیریتی از جمله ضعف سیاست‌گذاری‌ها و عدم هماهنگی میان سازمان‌ها، چالش‌های آموزشی و رفاهی نظیر مشکلات زبان، ضعف در خدمات آموزشی و رفاهی، ضعف زیرساخت‌های حمایتی و فناوری اطلاعات	Hallaj Dehghani et al. (2020); Nakhoda et al. (2019); Shojaei-Miandoragh et al. (2019); Fazli Yazd et al. (2019); Barahouei & Bagherimajd (2020)

آسیایی چون مالزی، سنگاپور و ترکیه غیرقابل قبول است. در عمل کشور ایران در این زمینه در خلأ سیاستی و بی‌عملی در سطح کلان به سر می‌برد. بنابراین شاید بتوان علاوه بر سطح کلان، در سطح خرد، با عاملیت خود دانشگاه‌ها و برنامه‌های راهبردی که هر دانشگاه در جهت جذب حداکثری دانشجویان بین‌الملل دنبال می‌کند، بخشی از این خلأ سیاستی را جبران نمود.

به همین منظور پژوهش حاضر سعی کرده است با ارائه الگویی عملی در این زمینه برای دانشگاه‌های شرق کشور، راهکارها و پیشنهاداتی جهت جذب مؤثر دانشجویان خارجی در این دانشگاه‌ها ارائه دهد. از بین دانشگاه‌های شرق، دو دانشگاه فردوسی و بیرجند انتخاب شدند. دانشگاه‌های فردوسی و بیرجند به دلیل اینکه در استان‌های مرزی واقع شده‌اند و غالباً مورد توجه دانشجویان کشورهای همسایه بوده‌اند، می‌توانند از این قابلیت مرزی بودن و همجواری با سایر کشورها در جذب دانشجویان خارجی استفاده کنند. لذا پژوهش حاضر به دنبال ترسیم الگوی جذب مؤثردانشجویان خارجی در دانشگاه‌های شرق کشور است.

روش

رویکرد پژوهش حاضر کیفی با استراتژی تئوری داده بنیاد بود. در رویکرد کیفی درک مشارکت‌کنندگان از معناها و شناخت آنها از مسئله به عنوان منشأ اولیه اطلاعات به حساب می‌آید (Moshki Hasaan Abad et al., 2021). در استراتژی نظریه داده بنیاد سه طرح اساسی تحقیق وجود دارد که عبارتند از طرح ظاهر شونده (Glaser, 1992)؛ طرح ساخت‌گرا (Charmaz & Mitchell, 2000) و طرح نظام‌مند (Strauss & Corbin, 1990). پژوهش حاضر با رویکرد ظاهرشونده Strauss and Corbin (۱۹۹۰) انجام شد؛ چرا که به پژوهشگر اجازه انعطاف‌پذیری لازم جهت طبقه‌بندی داده‌ها را می‌دهد. از بین دانشگاه‌های شرق کشور، دو دانشگاه فردوسی و بیرجند به شکل هدفمند و بر این اساس که هر دو از دانشگاه‌های مرزی در شرق ایران هستند و هر دو در سال‌های اخیر در صدد جذب بیشتر دانشجویان خارجی بالاخص از کشورهای همجوار بوده‌اند، انتخاب شدند. مشارکت‌کنندگان پژوهش اعضای هیأت علمی بودند؛ که به روش هدفمند و ملاک محور (مدیران دفاتر بین‌الملل دانشگاه در چند دوره اخیر و همچنین افراد دارای تجربه همکاری‌های بین‌المللی) انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. مصاحبه‌ها به شکل نیمه ساختاریافته و تا جایی ادامه پیدا کرد که مطالب تکرار می‌شد و اشباع داده‌ها و نظرات حاصل شد. بدین ترتیب با ۱۵ نفر مصاحبه شد که ۱۰ نفر از دانشگاه فردوسی مشهد و ۵ نفر از دانشگاه بیرجند بودند. برای سنجش قابلیت اعتماد نتایج از معیارهای اعتبارسنجی گوبا و لینکلن که عبارتند از: اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری، تائیدپذیری استفاده شد. برای کسب قابلیت اعتبار؛ تلاش شد تا مشارکت‌کنندگان با حداکثر

تنوع تجربیات انتخاب شوند. ثبت و ضبط مصاحبه‌ها به صورت صوتی و مکتوب صورت گرفت و تلاش شد تا در فرایند آوانویسی (برگرداندن صدا به نوشته) نکته مبهمی باقی نماند. فرایند تحلیل داده‌ها استقرایی بوده و هیچ چهارچوب مفهومی قبلی برای کدگذاری و مقوله‌بندی وجود نداشت و با توجه به فن کدگذاری مورد استفاده در نظریه زمینه‌ای صورت گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها در سه سطح کدگذاری باز (مفهوم‌سازی داده‌های حاصل از پژوهش)، کدگذاری محوری (طبقات گسترده و خرده طبقات حاصل از مفاهیم) و همچنین کدگذاری انتخابی (انتخاب آن دسته از مقولاتی که با پرسش تحقیق بیشترین ارتباط را دارند) انجام گرفت.

یافته‌ها

در گام اول نگرش دانشگاه‌ها به جذب مؤثر (موفق) دانشجویان خارجی شناسایی شد. بر اساس کدگذاری آزاد، در این خصوص، ۲٤ مفهوم، چهار مقوله و یک مقوله اصلی استخراج شد (جدول ۲) که در ۳ حیطه علمی- آموزشی، اقتصادی و فرهنگی تقسیم‌بندی گردید و مشخص شد که به جذب دانشجویان خارجی به عنوان نوعی سرمایه‌گذاری چند وجهی نگریسته می‌شود.

جدول ۲. نگرش دانشگاه‌ها به پدیده‌ی جذب دانشجویان خارجی

Table 1. Attitude of universities to attract foreign students

مقوله محوری Core Category	مقولات Categories	مفاهیم Concepts
سرمایه‌گذاری چند وجهی	اعتباریابی علمی	کسب اعتبار آکادمیک، برقراری ارتباط با اساتید خارجی، مشارکت و تبادل علمی.
	نیاز آکادمیک	ارتقاء/ کاهش کیفیت اموزش، نیاز دانشگاه به داشجو، تبادل اطلاعات، آینده‌نگری آموزشی، ایجاد چهره علمی فراملی، کسب رتبه‌بندی برتر دانشگاهی، رقابت بین دانشگاهی.
	ثروت‌سازی	افزایش سرمایه، کسب درآمد، درآمد ارزی، مشارکت در پروژه‌های منطقی و جهانی.
	دیپلماسی فرهنگی	سفرای فرهنگی، انتقال فرهنگ، درک تفاوت فرهنگی، تبلیغ سیاست‌ها، تعاملات و ارتباط، اصلاح دید منفی نسبت به ایران.

بعد از آنکه اهداف و نگرش اصلی از جذب دانشجویان خارجی مشخص شد. حال این

سؤال مطرح می‌شود که چه مواردی در جذب دانشجویان اثرگذارند. مطابق کدگذاری آزاد و محوری از عوامل مؤثر در جذب دانشجویان خارجی پنجاه و چهار مفهوم، یازده مقوله و در چهار بخش کلی استخراج شده است (جدول ۳).

جدول ۳. عوامل مؤثر بر جذب دانشجویان خارجی

Table 3. Factors affecting the recruitment of foreign students

مقوله محوری Core Category	مقولات Categories	مفاهیم Concepts
ساختاری- کالبدی	احداث واحد بین‌الملل	گیت مخصوص دانشجویان خارجی، واحد اموزش، دفتر مخصوص در هر دانشکده.
	وجود قوانین منسجم	تشویق و مزایا به اعضای هیئت علمی(گرنت)، قوانین سیستم اجرایی مجزا، تسهیل در پاسپورت و ویزا، تأیید استاد برای جذب دانشجو، ارزیابی روند جذب دانشجو.
اجتماعی -فرهنگی	پذیرش فرهنگ‌های متفاوت	جذب دانشجویان از اقصی نقاط دنیا، ایجاد رغبت و تمایل به تحصیل در دانشگاه ایرانی.
	وجود شبکه‌های ارتباطی	رابط بین‌الملل قوی، لینک شدن به دانشگاه‌های منطقه، ارتباط با اساتید کشورهای منطقه، معرفی مجازی دانشگاه، طراحی سایت چندزبانه، عضویت در انجمن‌های جهانی، مذاکره با دانشگاه‌ها، تبلیغ توسط دانش‌آموختگان، همکاری علمی و آموزشی با اساتید مطرح خارجی.
آموزشی- پژوهشی	تمرکز بر پژوهش‌های بنیادی	پژوهش نوین و به‌روز، شرکت در سمینارهای خارجی، مطالعات تطبیقی.
	سیستم تدریس مدرن	طراحی طرح درس چند زبانه، تدریس چندزبانه، تنوع اموزشی، ایجاد واحدهای آموزشی، آموزش زبان فارسی به دانشجویان خارجی، مطالعات تطبیقی، آموزش میان رشته‌ای، تخصص‌گرایی، تدریس رشته‌های کارامد، تدریس علم روز و مدرن، توجه به نیاز علمی دانشجویان خارجی، تلاش برای پسادکتری.
	مراجع علمی سرآمد	استخدام اساتید برتر، مسلط به زبان‌های خارجی، توانمندی‌های عمومی اساتید، پاداش و مزایا، تولید مقالات معتبر، انتشار در مجلات Jcr .
مالی- رفاهی	امکانات رفاهی و خدماتی	ایجاد سؤیت مجزا، اسکان دانشجویان در محیط دانشگاهی، بروز رسانی و نحوه دریافت خدمات، تکمیل ظرفیت، شهریه ارزان و ریالی.
	انگیزه مالی	ایجاد شغل موقت، فاند دوره دکتری، امتیازهای مادی و..، محل تحصیل.

در ادامه به شناسایی چالش‌های جذب مؤثردانشجویان خارجی در دانشگاه‌های مرزی شرق کشور پرداخته د. در این خصوص براساس کدگذاری آزاد چهل و چهار مفهوم، هفت مقوله و در دو بخش کلی استخراج گردید (جدول ٤) که در دو حیطه کلی چالش‌های درون سازمانی و چالش‌های برون سازمانی تقسیم‌بندی گردید.

جدول ٤. موانع و چالش‌های دانشگاه‌های شرق کشور در جذب دانشجویان خارجی

Table 4. Obstacles and challenges of universities in the east of the country in attracting foreign students

مقوله محوری Core Category	مقولات Categories	مفاهیم Concepts
چالش‌های درون سازمانی	عدم وجود استانداردهای آموزشی	عدم تدریس به زبان بین‌المللی، محتوای علمی قدیمی و غیر استاندارد، عدم توجه به استانداردهای علمی، عدم سایت بین‌المللی، محیط آزمایشگاهی، اینترنت ضعیف، عدم دسترسی به سایت، عدم آشنایی به زبان فارسی.
	غالب بودن نگرش مالی	تمرکز بر کسب درآمد، تأمین ارز.
	مدرک‌گرایی (کمیت‌گرایی)	هم سطح نبودن دانشجویان ایرانی و خارجی، خارج شدن ریتم تدریس، صرف انرژی زیاد، طولانی شدن پذیرش، تسهیل و ارزشیابی مجازی، سلیقه‌ای عمل کردن فروش مدرک، عدم تولید علم، عدم سخت‌گیری علمی، کاهش کیفیت علمی، جذب دانشجویان ضعیف.
چالش‌های برون سازمانی	ارتباط عرفی/ مذهبی	جذب آسان مسلمانان، همسانی ارزش‌های فرهنگی.
	عدم روابط بین‌المللی	عدم ارتباط با دنیای جهانی، سیاست‌های خاص فکری حاکم بر کشور، تنشها و تحریم‌های بین المللی
	تحریم سیستم بانکی	عدم انتقال بین بانکی، همراه داشتن پول نقد، عدم اتصال به سیستم جهانی.
	ساختار امنیتی	حساسیت موقعیت جغرافیایی کشور، حساسیت و مراقبت در ورود و خروج افراد، عدم تمدید اقامت.

سوال چهارم پژوهش در خصوص زمینه‌ها و رشته‌های مناسب برای جذب دانشجویان خارجی بود. براساس کدگذاری آزاد چهارده مفهوم و چهار مقوله استخراج گردید که در دو حیطه‌ی ساختی کالبدی و آموزشی- علمی در جدول ۵ دسته‌بندی شدند.

جدول ۵. زمینه‌ها و رشته‌های مناسب برای جذب دانشجویان خارجی

Table 5. Fields and disciplines suitable for attracting foreign students

مقوله محوری Core Category	مقولات Categories	مفاهیم Concepts
ساختی- کالبدی	ترسیم سیاست‌های کلان و خرد	تعیین معیار و چارچوب جذب دانشجویان خارجی توسط وزارت علوم، تعیین برنامه‌های کوتاه مدت یا میان مدت.
	جذابیت شهری و فضای دانشگاهی	محیط مناسب شهری، جذابیت بصری دانشگاه، امکانات رفاهی مناسب.
	تسهیل سیستم حمل و نقل	تسهیل رفت‌و آمد، تسهیل ورود و خروج از کشور، پرواز مستقیم.
آموزشی- علمی	رشته‌های منطقه‌ای و جهانی	تدریس رشته‌های مهندسی نفت و گاز، سدسازی، محیط زیست، راه‌اندازی رشته‌های مورد نیاز کشورهای منطقه.

در بخش دیگری از پژوهش، راهبردها و راهکارهای مؤثرجهت جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های شرق کشور شناسایی گردید. بحث راهبردها و راهکارهای مؤثر در جذب دانشجویان خارجی براساس کدگذاری آزاد و محوری سی و شش مفهوم، هشت مقوله در سه سطح کلی راهبردهای آموزشی، رفاهی و پژوهشی تقسیم شده‌اند(جدول ٦).

جدول ٦. راهبردها و اقدامات مؤثر در جذب دانشجویان خارجی

Table 6. Effective strategies in attracting foreign students

مفاهیم Concepts	مقولات Categories	مقوله محوری Core Category
ایجاد واحد مجازی در رشته‌های عمومی.	واحد مجازی	راهبردهای آموزشی
تدریس جدا برای دانشجویان خارجی، تدریس به انگلیسی یا عربی، نیاز به آموزش بیش‌تر.	آموزش جداگانه	
وجود فیلتر ورود دانشجویان خارجی، داشتن معیار علمی مناسب، آیین‌نامه‌های مجزا.	معیار استاندارد جذب	
آموزش اشتراکی با دانشگاه‌های معتبر، قرارداد و مبادله با دانشگاه‌ها خارجی، نوشتن رساله یا مقاله انگلیسی.	مدرک دوگانه	
تسهیل‌گری در خدمات رفاهی، رفت و آمد، ایجاد امنیت مالی و روحی؛ احترام و پذیرش دانشجو، تخفیف به دانشجویان خارجی برتر، دسترسی به امکان تفریحی و ورزشی	برخورداری از حقوق مادی و معنوی	راهبرد رفاهی
تعریف دستیار، استفاده از دانشجویان دکتری به عنوان کمک پژوهشی.	همراه‌یار پژوهشی	راهبردهای پژوهشی
تعریف پژوهش مشترک، پژوهش‌های مقایسه‌ای/ تطبیقی، درگیر کردن دانشجو در پروژه‌ها، استفاده از استاد راهنمای دوم خارجی در پژوهش.	پروژوه‌های اشتراکی	
پژوهش براساس دغدغه‌های محل زندگی دانشجویان، تمرکز بر مسائل و مشکلات کشور دانشجویان ایجاد انگیزه برای جذب، افزایش مقالات بین‌المللی	جذب پژوهش محور	

در نهایت پیامدهای جذب دانشجویان خارجی شناسایی گردید که در بحث پیامدهای جذب دانشجویان خارجی براساس کدگذاری آزاد و محوری بیست مفهوم، پنج مقوله و سه حیطه کلی در جدول ۷ استخراج کردید.

تحلیل نهایی جذب مؤثر دانشجویان خارجی

جذب مؤثر دانشجویان خارجی از نظر متخصصان دانشگاهی یک پدیده‌ی چند بُعدی

جدول ۷. پیامدهای جذب دانشجویان خارجی

Table 7. Consequences of recruiting foreign students

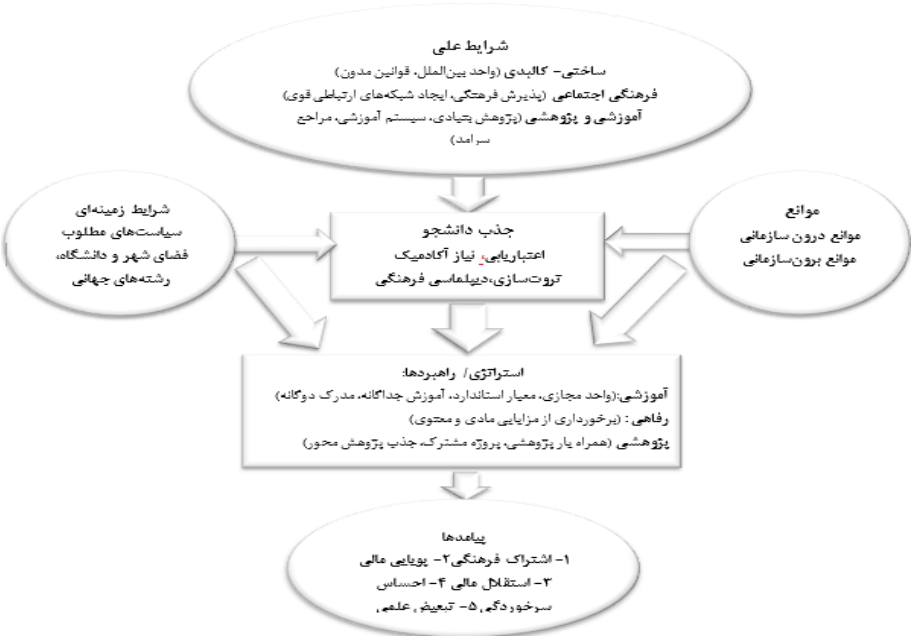
مقوله محوری Core Category	مقولات Categories	مفاهیم Concepts
فرهنگی- اجتماعی	شناخت و اشتراک فرهنگی	افزایش روابط فرهنگی و اجتماعی، آشنا شدن با فرهنگ‌های متفاوت.
	سرخوردگی رفتاری (دوگانگی فرهنگی)	وجود فرهنگ متفاوت و چالش بین فرهنگی، درآمد و رفاه دانشجویان خارجی نسبت به ایرانیان، ایجاد دگرگونی رفتار، شکستن هنجارهای فرهنگی.
آموزشی- علمی	پویایی فکری و علمی	ارتقای دانش، افزایش همکاری علمی، شناخته شدن در سطح منطقه.
	تبعیض علمی	تبعیض علمی بین دانشجوی ایرانی و خارجی، وجود بی‌تفاوتی علمی.
اقتصادی- مالی	استقلال مالی	کسب درآمد، عدم وابستگی مالی به ارگان‌ها و سازمان‌ها.

انتزاعی که با تمرکز بر کسب درآمد از منابع بیرونی شروع و به ارتقا و اعتبار علمی تبدیل می‌شود و فعالیت گسترده در عرصه‌ی آموزش، پژوهش و سایر ابعادی فرهنگی و اجتماعی را در بر می‌گیرد. همان‌طوری که در یافته‌ها اشاره شد، افراد دانشگاهی جذب دانشجویان را یک امر بلند مدت توصیف می‌کنند؛ زیرا همه‌ی ابعاد آن به‌صورت همزمان به‌وجود نمی‌آید. مقولات به‌دست‌آمده‌ی فوق در فرآیند ساخت نظریه‌ی زمینه‌ای نشان می‌دهد که جذب موفق دانشجویان زمانی به بار خواهد نشست که همه‌ی سیاست‌ها و الگوهای مد نظر سیاست‌گذاران علمی محقق شده باشد.

شرایط علّی اثرگذار بر جذب موفق را باید در علل متفاوتی جستجو کرد که شامل شرایط ساختی کالبدی است که امکانات زیربنایی مانند قوانین مدون را در بر می‌گیرد. کیفیت آموزش و پژوهش دیگر عامل اثرگذار است که در جذب دانشجویان خارجی تاثیرگذار است، عامل سوم شرایط اجتماعی و فرهنگی است که اشاره به این امر دارد که در مواجهه با فرهنگ‌های دیگر چگونه برخورد شود.

ترسیم سیاست‌های کلان مدون یکی از شرایط زمینه‌ای در جذب موفق دانشجویان خارجی است. از دیگر شرایط زمینه‌ای می‌توان از جذابیت فضای شهری و محیط دانشگاهی، تدریس رشته‌های جدید و مورد نیاز و در نهایت تسهیل در سیستم حمل و نقل نام برد که در جذب یا

عدم جذب دانشجویان خارجی اثرگذار است. شرایط مداخله‌ای (موانع/ چالش‌ها) در دو بُعد چالش‌های درون سازمانی که نقص سیستم دانشگاهی را نشان می‌دهد و چالش‌های برون سازمانی که از ساختار اجتماعی- سیاسی جامعه تأثیر می‌پذیرد.

الگوی ۱. مدل پارادایمی جذب دانشجویان خارجی به مثابه سرمایه‌گذاری چندوجهی

Pattern 1. Paradigm model of attracting foreign students as a multifaceted investment

استراتژی و راهبردها برای سرمایه‌گذاری چندوجهی در سه بُعد آموزشی- پژوهشی و رفاهی پیشنهاد شده است که پیامدهای عمده‌ی آن شامل شناخت و اشتراک فرهنگی، پویایی علمی و فکری، استقلال مالی دانشگاه، ایجاد دوگانگی رفتاری در بین دانشجویان و احساس ناعدالتی و تبعیض علمی از سوی سیستم آموزشی است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که جذب دانشجویان خارجی نیازمند سرمایه‌گذاری چندوجهی است و آن تابع شرایط علّی از جمله وجود ساختار و کالبد مناسب دانشگاه

می‌باشد. ضمناً شرایط اجتماعی و فرهنگی در جذب دانشجویان اثرگذار است یعنی جامعه باید آمادگی پذیرش افراد خارجی و فرهنگ متفاوت آنان را داشته باشد که این مستلزم تربیت فرهنگی است. چرا که تربیت فرهنگی به معنای سازگاری مؤثر فرد با قالب‌های نوین و متفاوت فرهنگی است (Ang & Earley, 2003 cited in Karimi Firoozjaei et al., 2023). سومین شرایط اثرگذار در جذب مؤثر دانشجویان خارجی را می‌توان در محیط آموزشی و پژوهشی حاکم بر دانشگاه جستجو کرد. فضای آموزشی دانشگاه حاصل روابط و کنش‌های متقابل میان گروه‌های درونی دانشگاه، استادان، کارکنان و دانشجویان است. این تعامل و کنش متقابل موجب شکل‌گیری ارزش‌ها، اعتقادات و موازین اجتماعی نظام دانشگاهی می‌شود (Bahri Shabanipor, 2024) هر زمانی که جو علمی حاکم بر دانشگاه تخصص‌محور و پژوهش‌محور باشد، می‌تواند به جذب موثرتر دانشجو منجر شود. چهارمین عامل در مسائل اقتصادی و رفاهی نهفته است چرا که دانشجویان خارجی مدتی را در یک کشور دیگر زندگی می‌کنند و باید هزینه‌های زندگی و تحصیلی آنان مورد توجه قرار گیرد. این یافته‌ها با مطالعات Maarefvand et al. (2017) همخوانی دارد. همچنین با پژوهش Pawar (2016) که معتقد است توسعه ابعاد بین‌المللی آموزش نیاز به حمایت‌های سازمانی از جمله بودجه، فراهم کردن امکانات و برنامه‌های آموزشی برای آشناسازی هیئت علمی و کارکنان درباره اهداف بین‌المللی شدن دارد، در یک راستا قرار دارند.

در تبیین چالش‌ها و موانع جذب دانشجویان خارجی، مقوله‌های عدم وجود استانداردهای آموزشی، غالب بودن نگرش مالی، مدرک‌گرایی (کمیت‌گرایی)، ارتباط عرفی/ مذهبی، تحریم سیستم بانکی استخراج شده است؛ که نشان از وجود موانع درون سازمانی و برون سازمانی است. این یافته ها با نتایج پژوهش Nazarzadeh Zare (2019) و Fazli Yazd et al. (2019) که موانع اقتصادی، مشکل در مبادلات ارزی و اخذ ویزا را مطرح می‌کند همخوانی دارند. همچنین Nakhoda (2019) عوامل نارضایتی دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های علوم پزشکی را شامل عدم حمایت مالی، ضعف فرآیندهای آموزشی و مدیریتی، برخوردها و رفتارهای (تعاملات) نامناسب اساتید دانشجویان و کارکنان، مشکلات رفاهی و ضعف فرآیندهای مشاوره و اطلاع‌رسانی می‌دانند.

در بحث راهبردها و اقدامات مؤثر در جذب دانشجویان خارجی مقوله‌های واحد مجازی،

آموزش جداگانه، معیار استاندارد جذب، مدرک دوگانه، برخورداری از حقوق مادی و معنوی، همراه‌یار پژوهشی، پروژه‌های اشتراکی، جذب پژوهش‌محور استخراج شد که در سه دسته‌ی آموزشی، رفاهی و پژوهشی جای گرفته‌اند. در این راهکارها آموزش مشترک و اشتراکی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چرا که در این راهکار دانشگاه‌های ایرانی با دانشگاه‌های خارجی معتبر به جذب دانشجو می‌پردازند که به جذابیت علمی و اجتماعی دانشگاه‌های ایران افزوده می‌شود و این امر به جذب دانشجویان کمک می‌کند. از طرف دیگر شرایط و امکانات چه در بُعد اجتماعی و چه در بُعد رفاهی غیرقابل انکار است؛ نوع نگرش جامعه و اساتید علمی بر دانشجویان مختلف به‌ویژه افغانستانی باعث می‌شود که آن‌ها احساس همزیستی مسالمت‌آمیزی را در دانشگاه‌های ایران تجربه کنند. از لحاظ پژوهشی هم اگر بر پژوهش‌های کاربردی و زودبازده تأکید شود، میزان جذب دانشجویان خارجی موفقیت‌آمیز خواهد بود. این یافته‌ها با مطالعات Barahouei and Bagherimajd (2020) که معتقدند نفوذ فناوری اطلاعات برجذب دانشجویان بین‌المللی مؤثر است و همچنین با پژوهش Fathi vajargah et al. (2013) که آموزش از دور را راهبردی خلاقانه برای جذب دانشجویان خارجی نام بردند و همینطور پژوهش Wen et al. (2018) که بورسیه‌های دولتی را جزو نقاط قوت و افزایش سرمایه‌گذاری خارجی و بین‌المللی شدن آموزش عالی در چین تشریح می‌کنند و معتقدند دانشجویان بین‌المللی به شرکای سیاسی و تجاری آینده چین تبدیل می‌شوند، همخوانی داشته و در یک راستا قرار دارند.

مطابق الگوی سنخ‌شناسی از روند بین‌المللی شدن نشان داده شد که نگرش حاکم بر جذب دانشجویان خارجی بر چهار محور اساسی دیپلماسی فرهنگی، ثروت‌سازی، اعتبار علمی و منابع دانشگاهی استوار است. الگوی حاکم بر یک سرمایه‌گذاری چندوجهی متمرکز است. اما گویه‌بندی از نوع جذب مؤثر به تنهایی کافی نمی‌باشد بلکه باید سعی شود ارتباط منطقی بین ابعاد سرمایه‌گذاری چندوجهی برقرار گردد. در سرمایه‌گذاری چندوجهی، ارتباط مقوله‌های اصلی از اهمیت بالایی برخوردار است. نوع جذب دانشجویان براساس الگوی نظری سرمایه‌گذاری چندوجهی در الگوی ۲ قابل مشاهده است.

براساس مقوله‌ی سرمایه‌گذاری چندوجهی، استفاده از ظرفیت حداکثری دانشگاه، اعتباریابی علمی- پژوهشی، کسب ثروت و دیپلماسی فرهنگی را به عنوان هدف اصلی در

نظر گرفته است؛ یعنی، دانشگاه‌ها باید به این درک برسند که نباید جذب دانشجو را از دید تک ساحتی ملاحظه کند بلکه با رویکردی چند ساحتی به همه‌ی ابعاد مدنظر جامه‌ی عمل بپوشاند.

الگوی ۲. الگوهای سرمایه‌گذاری چندوجهی در جذب مؤثر دانشجویان خارجی

Pattern 2. Multimodal investment patterns in the effective attraction of foreign students

همان‌طوری که در مدل فوق مشاهده می‌شود الگوی جذب دانشجویان خارجی در طیف‌های دوگانه در چهار الگوی غالب جای می‌گیرند؛ که نشان می‌دهد که بر اساس الگوی سرمایه‌گذاری چند وجهی کدام الگو مسلط یا غالب است. الگوی اول حاصل طیف نیاز (منابع) دانشگاهی و کسب منافع مالی است، الگوی جذب حداکثری است. مطابق با این الگو ابتدا منابع مالی دانشگاه‌ها تأمین می‌شود و سپس جذب دانشجو برای جبران هزینه‌ها، به شکل حداکثری انجام می‌گیرد. الگوی دوم: جذب منطقه‌ای: این الگو بر پذیرش دانشجویان از فرهنگ منطقه متمرکز است که علاوه بر تأمین نیازهای اولیه محیط دانشگاهی، افراد با قرابت فرهنگی با محیط اجتماعی جذب شوند. الگوی سوم جذب نخبه‌محور است. در این الگو هدف معرفی توانایی علمی و اشتراک فرهنگی- اجتماعی جامعه در جهان است. از این‌رو سرمایه‌گذاری بر جذب نخبگان یک الگوی مسلط است و در نهایت الگوی چهارم: جذب پروژه‌محور است. در این الگو فرایند جذب دانشجویان خارجی به‌گونه‌ای است که بر رشته‌ها و پروژه‌های کاربردی تأکید می‌شود.

سهم مشارکت نویسندگان: در پژوهش حاضر؛ طرح تحقیق، فرآیند گردآوری داده ها، تحلیل و تفسیر یافته ها، توسط محققان و با بحث و تبادل نظر با همکاران و اساتید فن انجام شد

تضاد منافع: نویسندگان اذعان دارند که در این مقاله هیچگونه تعارض منافعی وجود ندارد.

منابع مالی: پژوهش حاضر از هیچ موسسه و نهادی حمایت مالی دریافت نکرده و کلیه هزینه‌ها در طول فرآیند اجرای پژوهش بر عهده پژوهشگران بوده است.

تشکر و قدردانی: پژوهش حاضر بدون همکاری مشارکت کنندگان امکان‌پذیر نبود؛ بدینوسیله از کلیه مشارکت کنندگان تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

References

Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. ***Journal of Studies in International Education,*** *11*(3-4), 290-305. https://doi.org/10.1177/1028315307303542

Bahri Shabanipur, S., Hassan Moradi, N., & Zolfaghari Zafrani, R. (2024). Proposing a Model to Enhance Students' Life Skills: Based on a Mixed-Methods Research. ***Journal of Educational Sciences,*** *31*(1), 103-122. https://doi.org/10.22055/edus.2024.45815.3552 [Persian]

Barahouei, T., & Bagherimajd, R. (2020). Educational Tourism Values with Intermediate linkage in information technology on international students' attraction in higher education. ***Tourism Management Studies,*** *15*(52), 235-262. https://doi.org/10.22054/tms.2020.48152.2229 [Persian]

Bennell, P. (2020). The internationalization of higher education provision in the United Kingdom: Patterns and relationships between onshore and offshore overseas student enrolment***. International Journal of Educational Development,*** *74*, 102162. https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102162

Bista, K., Sharma, G., & Gaulee, U. (2018). International student mobility: Examining trends and tensions. In International student mobility and

opportunities for growth in the global marketplace (pp. 1-14). IGI Global. DOI: https://doi.org/10.4018/978-1-5225-3451-8.ch001

Chang, D. F., & Lin, N. J. (2018). Applying CIPO indicators to examine internationalization in higher education institutions in Taiwan. ***International Journal of Educational Development,*** *63*, 20-28. https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2017.12.007

Charmaz, K., & Mitchell, R. G. (2000). Grounded theory in ethnography. *Handbook of ethnography*, 160, 174.

De Vita, G., & Case, P. (2003). Rethinking the internationalisation agenda in UK higher education. ***Journal of Further and Higher Education,*** *27*(4), 383-398. DOI: https://doi.org/10.1080/0309877032000128082

De Wit, H. (2019). Internationalization of Higher Education: Challenges and Strategies. Routledge.

Fathi vajargah, K., Ebrahimzadeh, I., Farajollahi, M., & Khoshnodifar, M. (2013). Internationalization of Curriculum in Iranian Higher Education System: Challenges and Strategies. ***Journal of Educational Sciences,*** *19*(2), 45-66. https://education.scu.ac.ir/article_10117.html?lang=en. [Persian]

Fazli Yazd, H., Zamani, A., & Pourashishi, M. (2019). Acceptance International Students to the Iranian Higher Education System and the Challenges Ahead. ***Rahyaft,*** *29*(2), 77-90. https://doi.org/10.22034/rahyaft.2019.13768 [Persian]

Glaser, Barney G. (1992). Basics of Grounded Theory Analysis. Mill Valley, Ca.: Sociology Press.

Hallaj dehghani, A., Fathi Vajargah, K., Khosravi, A. A., & Poushaneh, K. (2020). A Convenient Pattern for Attracting of Foreign Students in Islamic Azad University. ***Journal of Higher Education Curriculum Studies,*** *10*(20), 7-39. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.25382241.1398.10.20.2.2. [Persian]

Hsieh, C. C. (2020). Internationalization of higher education in the crucible: Linking national identity and policy in the age of globalization. ***International Journal of Educational Development,*** *78*, 102245. https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102245

Karimi Firoozjaei, M., Sharifzadeh, H., & Karamkhani, Z. (2023). Identify Components of Cultural Education and Its Relationship with Collective Communication Media (With an Emphasis on Virtual Space. ***Journal of Educational Sciences,*** *30*(2), 213-234. https://doi.org/10.22055/edus.2023.44332.3481 [Persian]

Knight, J. (2015). Updated Definition of Internationalization. International Higher Education.

Maarefvand, Z., Zanganeh, F., & Ghahraman, M. (2017). Quality Evaluation of the Academic Life of the Students of Shahid Beheshti University. ***Educational Measurement and Evaluation Studies***, *7*(17), 57-78. https://jresearch.sanjesh.org/article_25269.html?lang=en. [Persian]

Ministry of Science, Research and Technology of Iran. (2018). National Report on Higher Education.

Moshki Hassan Abad, M., Ekrami, M., Karimi Dashtaki, A., & hafezi, H. (2021). Designing a Conceptual Model of the Third Generation University in System of distance education; The Case of Payame Noor University. ***Journal of Educational Sciences,*** *28*(1), 165-184. https://doi.org/10.22055/edus.2021.34889.3107 [Persian]

Nakhoda, C., Hosseini, M. A., Mohammadkhani, K., & Gholi Ghorchian, N. (2019). Explaining the satisfaction status of foreign students from medical sciences universities: a qualitative study, 21st National Conference on Medical Sciences Education, Tehran. http://dorl.net/dor/20.1001.1.22519521.1398.12.36.1.9 [Persian]

NazarZadeh Zare, M. (2019). Identify Obstacles of the Faculty Members' International Interactions: a Qualitative Approach. ***Journal of Educational Sciences,*** *25*(2), 179-196. https://doi.org/10.22055/edu.2019.20577.2071 [Persian]

Nemati, M., Jafari, S. M., & Irani, H. R. (2022). Identification and Ranking of Factors Affecting the Satisfaction of International Students of Iranian Universities. ***Higher Education Letter,*** *15*(59), 117-136. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20084617.1401.15.59.2.7 [Persian]

OECD. (2020). Education at a Glance 2020: OECD Indicators. OECD Publishing .https://doi.org/10.1787/69096873-en

Pawar, S. (2016). Internationalization of higher education in India: Pathways and initiatives. ***Journal of Research & Method in Education,*** *6*(3), 53-59. DOI:10.9790/7388-06030205359

Shaafizade, H (2014). Study of the Main Challenges and Strategies to Attract Foreign Students by Using the Technique of Focus Groups. ***Strategy,*** *22*(4). https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.10283102.1392.22.4.9.4 [Persian]

Shojaei-Miandoragh, M., Bijani, M., & Amir Amini Khalafloo, M. (2019). Challenges and Strategies of Admitting Foreign Students in Iranian Higher Agricultural Education. *Journal of Agricultural Education Administration Research, 10*(47), 52-65. https://doi.org/10.22092/jaear.2018.122761.1531 [Persian]

Strauss, A. L., & Corbin, J. (1990). Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques. Newbury Park: Sage Publications.

UNESCO. (2018). Global Flow of Tertiary-Level Students.

UNESCO Institute for Statistics (UIS). (2021). Global flow of tertiary-level students. Retrieved October 15, 2021, from http://data.uis.unesco.org/.

Uralov, O. S. (2020). Internationalization of higher education in Uzbekistan. ***Social Sciences & Humanities Open,*** *2*(1), 100015. DOI:10.1016/j.ssaho.2020.100015

Wen, W., Hu, D., & Hao, J. (2018). International students' experiences in China: Does the planned reverse mobility work?. ***International Journal***

of Educational Development, *61*, 204-212. http://dx.doi.org/10.1016/j.ijedudev.2017.03.004

World Bank. (2020). Higher Education in the Middle East and North Africa: Challenges and Opportunities. https://doi.org/10.1596/35316

© 2025 Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).